

© Crisiscentrum FOD Binnenlandse Zaken

Het Crisiscentrum van FOD Binnenlandse Zaken

Of het nu op zee of op land is... elke keer doen wij hetzelfde: faciliteren, coördineren, ondersteunen."

Chris Jacobs

Din hartje Brussel bevindt zich het Crisiscentrum van Binnenlandse Zaken. Deze directie maakt deel uit van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken en valt dus onder de bevoegdheid van de minister van Binnenlandse Zaken, net zoals bijvoorbeeld de directies 'Veiligheid en Preventie', 'Instellingen en Bevolking' of 'Civiele Veiligheid'. Het Crisiscentrum heeft echter ook een interdepartementale opdracht als coördinatie- en crisiscentrum van de regering. 24 uur per dag, zeven dagen op zeven, volgen de medewerkers van het Crisiscentrum met argusogen de actualiteit. Crisisbeheer, noodplanning en openbare orde zijn de sleutelwoorden. De opdracht is dus alert zijn voor noodsituaties op Belgisch grondgebied - of met een impact erop - en wanneer deze zich voordoen: faciliteren, coördineren

en ondersteunen. Een noodsituatie kan uiteraard ook op zee ontstaan. Daarom treedt het Crisiscentrum op als federaal voorzitter van de Kustwacht.

Het Crisiscentrum werd kort na de ramp met de Herald of Free Enterprise (1987) opgericht. In die tijd deed de Algemene Rijkspolitie nog aan crisismanagement, maar dat gebeurde niet op permanente basis. De ramp met de Herald heeft aangetoond dat er nood was aan een dienst die 24/7-coördinatie kon verzekeren. En sinds het ontstaan van het Crisiscentrum is alles ook enorm geëvolueerd. Aanvankelijk was er iemand van permanentie met een semafoon op zak. Bij een oproep moest die persoon zich naar de dichtstbijzijnde telefooncel reppen. Vandaag telt het Crisiscentrum tachtig medewerkers en is er een permanente verbinding met

© Crisiscentrum FOD Binnenlandse Zaken

tal van partners. De telefoon rinkelt voortdurend en de mails stromen continu binnen. De 24/7-permanentiedienst telt steeds een permanentiechef en twee tot drie operationele agenten. "Ook de crisissen zelf evolueren", zegt mevrouw Chris Jacobs. Zij is één van de permanentiechefs en legt ons de werking van de dienst glashelder uit. "De ramp met de Herald was een zeer ernstig ongeval, maar ondertussen zijn er al tal van andere crisissen geweest die een enorme impact hebben gehad..."

Wanneer is iets een crisis?

"We volgen hier dagelijks tal van situaties op, op het vlak van openbare orde en veiligheid, maar meestal werken we op de achtergrond, ter ondersteuning van andere diensten", zegt Chris Jacobs. Ze vertelt over haar permanentiedienst van daags voordien. Op de E42 waren twee vrachtwagens met elkaar in botsing gekomen. Eén ervan was een ADR-vrachtwagen die met een zeer schadelijke stof was geladen. Normaal zou het volstaan dat zo'n crisis lokaal wordt beheerd, maar het Crisiscentrum volgt ook die zaken nauwgezet op. Moet de provinciegouverneur worden verwittigd? Moet er gespecialiseerde hulp worden gestuurd? Zelfs bij een lokale crisis rijzen er tal van vragen en vaak roepen lokale besturen zelf de hulp van het Crisiscentrum in. Het Crisiscentrum brengt hen dan in contact met de bevoegde diensten of legt die contacten zelf.

Er bestaat geen exacte definitie voor het begrip 'crisis'. Soms is het niet helemaal duidelijk of de situatie een actie vanwege het Crisiscentrum vereist. Het komt zelfs voor dat omstandigheden

die niet meteen als een crisis worden bestempeld, toch naar een crisis evolueren. Chris Jacobs: "Daar is de busramp in het Zwitserse Sierre (2012) een goed voorbeeld van. In principe houden wij ons enkel bezig met wat er zich op Belgisch grondgebied afspeelt. Voor ons was dit een busongeval in het buitenland en dus iets voor het crisiscentrum van Buitenlandse Zaken. Tot de impact van het ongeval duidelijk werd: 28 doden, waarvan 22 kinderen, en nog eens 24 gewonde kinderen. Belgische kinderen, want het ging om scholen uit Lommel en Heverlee die na hun sneeuwklassen op de terugweg waren. Wij hebben toen direct de klik gemaakt. Een ander voorbeeld is het neerhalen van vlucht MH17 van Malaysia Airlines. In de eerste plaats was dat een crisis in Oekraïne en in

© Crisiscentrum FOD Binnenlandse Zaken

De MSC Flaminia na de brand – © Havariekommando

Strikt genomen kun je zeggen dat de minister van Binnenlandse Zaken de bestuurlijke overheid op zee is. Dat is de theorie. In de praktijk neemt de gouverneur aan de hand van de noodplanning enkele bevoegdheden van de minister. Het noodplan van de Noordzee werd geschreven door het Crisiscentrum van Binnenlandse Zaken.

Nederland, maar ook hier werd dit een mediacrisis en een emotionele crisis. Je hebt ook noodsituaties waarbij het meteen duidelijk is. De aanslag op het Joods museum, bijvoorbeeld. Daarbij werd al snel duidelijk dat de impact heel groot was, hoewel er 'slechts' vier slachtoffers waren. Ook met de treinrampen in Buizingen en Wetteren, en de gasramp in Gellingen was het snel duidelijk dat het om een omvangrijke noodsituatie ging.

Logische Kustwachtpartner

Op het vasteland heb je bestuurlijke overheden. Bij noodsituaties nemen burgemeesters of gouverneurs een beslissing. Wat de zee betreft, loopt de bevoegdheid van een burgemeester tot aan de laagwaterlijn. Ook voor de gouverneur van West-Vlaanderen is dat zo. Die heeft dezelfde territoriale bevoegdheid als een burgemeester. En de wet op de civiele bescherming van 31 december 1963 geeft de bevoegdheid aan de minister van Binnenlandse zaken over het hele Belgische grondgebied. Dat gebied stopt niet bij de laagwaterlijn, want bij uitbreiding komt daar de Belgische Exclusieve Economische Zone bij. Strikt genomen kun je dus zeggen dat de minister van Binnenlandse zaken de bestuurlijke overheid op zee is. In de praktijk neemt de gouverneur aan

de hand van de noodplanning enkele bevoegdheden van de minister van Binnenlandse zaken over.

“Dat is ook zo voor wat betreft de vluchthavens”, legt mevrouw Jacobs uit. “Dat maakt het Crisiscentrum tot een belangrijke kustwachtpartner want de minister van Binnenlandse Zaken geeft een deel van zijn taken aan de gouverneur. Europa heeft aan de lidstaten opgelegd dat ze een figuur creëren die autonoom kan optreden. België heeft in dit kader de gouverneur aangeduid met bevoegdheden die hij tijdelijk overneemt van de minister van Binnenlandse Zaken.”

Een noodplan wordt altijd geschreven door een gemeente of door de federale diensten van de gouverneurs, maar het noodplan van de Noordzee werd geschreven door het Crisiscentrum van Binnenlandse Zaken, uiteraard in overleg met de bevoegde diensten. Op die manier konden een aantal bevoegdheden van de minister tijdelijk en onder bepaalde omstandigheden worden overgedragen aan de gouverneur van West-Vlaanderen.

De brand op het Duitse containerschip MSC Flaminia is hierbij een goede illustratie. Even het geheugen oprispen: Op 14 juli 2012 brak brand uit op het schip

Carl Decaluwé, gouverneur van West-Vlaanderen en Jaak Raes, directeur-generaal van het Crisiscentrum tijdens een bezoek aan de belodingsdiensten van de Noordzee – © Carl Decaluwé

dat onderweg was van Charleston naar Antwerpen. Daarbij kwamen drie bemanningsleden om het leven. Twee passagiers en 22 andere bemanningsleden werden gered. Het schip raakte zwaar beschadigd en hoewel de brand onder controle was, heeft het schip daarna nog weken in onzekerheid rondgedreven. Geen enkele haven wilde het schip binnenlaten uit angst voor de giftige ladingen die wel eens zouden kunnen lekken. Chris Jacobs legt ons hierbij de rol van het Crisiscentrum uit: *“In deze zaak heeft de gouverneur enkele beslissingen genomen die hij heeft kunnen nemen omdat het noodplan Noordzee hem daartoe expliciet de bevoegdheid gaf in het kader van de vluchthavens. En achteraf bekeken, was dat wel nodig. De reder had de haven van Zeebrugge gevraagd om het schip daar te laten binnenlopen. De gouverneur en het beleidsorgaan van de Kustwacht, waarvan onze directeur-generaal ook federale voorzitter is, beslisten in overleg met de havenkapitein dat de Flaminia Zeebrugge niet mocht binnenlopen omdat het gevaar te groot was. Een brandend schip dat naast een LNG-terminal moet passeren... dat is geen ideale combinatie... Soms kunnen echter andere belangen meespelen dan louter veiligheidsaspecten. In dat geval proberen we vaak achter de schermen een oplossing te vinden. En als wij de oplossing niet kunnen aanbieden, dan weten we bij welke diensten we kunnen aankloppen. Of het nu op zee of op land is... elke keer doen wij hetzelfde: faciliteren, coördineren, ondersteunen.”*

Zoals gezegd, heeft het Crisiscentrum tegenwoordig heel wat partners waarmee ze permanent in verbinding staan. Die partners zijn als het ware hun ogen en oren. Voor wat de Noordzee betreft, steunt het Crisiscentrum vooral op het Maritiem Informatiekruispunt (MIK) in de marinebasis van Zeebrugge. *“Het koninklijk besluit tot oprichting van het MIK is in dit huis geschreven en wij hebben voor het MIK ook een communicatiematrix opgesteld”,* zegt mevrouw Jacobs.

“Het MIK informeert ons over zowat 90 procent van wat op zee gebeurt. We hebben zelf ook toegang tot SafeSeant (het Europese platform voor maritieme data-uitwisseling) en LRIT (Long Range Identification & Tracking system) maar wij hebben enkel een basiskennis voor het interpreteren van bijvoorbeeld satellietbeelden. Als er echt een crisis is, of bij twijfel, dan doen wij liever beroep op de specialisten.”

Het Crisiscentrum en de media

Ook het aspect crisiscommunicatie behoort duidelijk tot de specialisatie van het Crisiscentrum van Binnenlandse Zaken. Het Crisiscentrum communiceert zelf regelmatig, en ondersteunt ook de federale diensten van de gouverneurs, gemeenten of andere entiteiten, wanneer die moeten communiceren bij noodsituaties. Wanneer bijvoorbeeld de provincie West-Vlaanderen moet communiceren over een noodsituatie op de Noordzee, dan hebben ze daarvoor een discipline 5-cel (discipline 5 = communicatie in de noodplanning). Bij een ernstige noodsituatie kan de gouverneur beroep doen op de ervaring en ondersteuning van het Crisiscentrum. Zo heeft bij de treinramp in Wetteren een medewerker van het Crisiscentrum gedurende meerdere dagen ter plaatse ondersteuning gegeven bij het crisisbeheer.

Noodsituaties zijn zaken waar doorgaans veel mensen bij betrokken zijn. Ofwel bij de crisis zelf, ofwel bij de commotie die eromheen ontstaat, ofwel door de emoties die het voorval heeft losgemaakt. Zaken waar veel mensen bij betrokken zijn, hebben voor de media een stevige nieuwswaarde. Het Crisiscentrum is voor de media dan ook een belangrijke bron van informatie. En vice-versa, want het Crisiscentrum heeft de media ook nodig om zelf boodschappen uit te sturen, naast de eigen kanalen zoals de website en Twitter.

persconferentie met Jaak Raes, directeur-generaal van het Crisiscentrum – © Crisiscentrum FOD Binnenlandse Zaken

Zowat 90 procent van wat op zee gebeurt, komen we te weten via het Maritiem Informatiekruispunt.”

Chris Jacobs

Mevrouw Jacobs licht toe: “Journalisten hengelen vaak naar namen van slachtoffers. Informeren behoort tot onze kernopdrachten, maar namen van slachtoffers geven wij aan niemand door! Toch maken we bij een ernstige crisis steeds tijd voor de media. De kaping van de Belgische steenstortor Pompei in 2009 voor de kust van Somalië is daar een goed voorbeeld van. Omdat het schip onder Belgische vlag vaarde (en dus Belgisch grondgebied was) en omwille van de nood tot interdepartementale coördinatie, is toen een ministeriële beslissing genomen om de kaping op te volgen van bij het Crisiscentrum. Omwille van de veiligheid van de bemanning kon slechts beperkt worden gecommuniceerd. Toch waren we steeds bereikbaar en zijn er een aantal pers- en beeldmomenten georganiseerd, zodat de media hun doelpubliek correct konden informeren. We hebben de media beloofd dat we hen zouden contacteren

op het ogenblik dat het schip zou worden gelost en de bemanning vrijkwam. Daarop volgde een radiostilte van 25 april tot eind juni. Die radiostilte is zeer goed gerespecteerd. We hebben de media ook nodig, want ze zijn een belangrijk kanaal om de bevolking te kunnen informeren bij noodsituaties. Ook al is nog weinig informatie beschikbaar en zijn er nog veel onzekerheden, toch is het beter om te zeggen dat je nog geen informatie hebt, of dat je bepaalde info niet kan vrijgeven, in plaats van niets te zeggen. Bij noodsituaties zal onze informatieel steeds de communicatie vorm geven en coördineren. Ook alle permanentiechefs hebben een mediatraining gekregen.”

Het Crisiscentrum en de burger

Naast een correcte informatie, is in heel wat noodsituaties ook een snelle verwittiging van de bevolking van cruciaal

permanentiechef Chris Jacobs – © Crisiscentrum FOD Binnenlandse Zaken

belang. De manier waarop de burger wordt gealarmeerd, hangt af van de beschikbare kanalen op gemeentelijk, provinciaal en nationaal vlak. Het Crisiscentrum werkt aan de modernisering van de alarmeringskanalen. Een gloednieuw tool is Be-Alert. De bedoeling is dat gemeentelijke overheden de bevolking die rechtstreeks betrokken is bij een noodsituatie sneller en duidelijker kan verwittigen en zo goed mogelijk kan informeren.

Ook u kunt zich voor deze dienstverlening aanmelden via de website van het Crisiscentrum van FOD Binnenlandse Zaken: www.crisiscentrum.be (doorklikken naar 'crisisbeheer' en daarna naar 'Be-Alert'). Na het ingeven van uw mobiel telefoonnummer, ontvangt u op uw gsm een code. Die code geeft u in het inlogvenster in en daarna kunt u uw contactgegevens opgeven. Met uw aanmelding bij Be-Alert geeft u uw gemeentelijke overheid de toestemming om u bij alarmsituaties te verwittigen. Uw gegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt en deze dienstverlening is volledig gratis.

Franky Bruneel

